

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

*В. В. Орлов,
аспірант, Класичний приватний університет*

У статті автор розглядає основні напрями молодіжної політики зайнятості, проводить оцінку регіональної молодіжної політики, розробляє шляхи удосконалення регіональної молодіжної політики.

The author examines basic directions of youth policy of employment, conducts the estimation of regional youth policy, develops the ways of improvement of regional youth policy in the article.

ВСТУП

Для забезпечення зайнятості молоді в регіоні важливу роль виконує та політика зайнятості, яку забезпечують місцеві органи влади. Вона ґрунтується на державній політиці зайнятості, в той же час враховує особливості та потреби регіону.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити шляхи удосконалення регіональної молодіжної політики.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проведення державної політики зайнятості населення здійснюється шляхом розробки та реалізації державної та регіональної програм зайнятості, які формуються в залежності від ситуації на ринку праці та прогнозу його розвитку. Державна політика зайнятості на регіональному рівні реалізується в межах обласної програми, а також шляхом районних, міських (локальних) програм зайнятості населення. Зміст державної, регіональної і локальних програм зайнятості відображає весь спектр активних і пасивних заходів держави на ринку праці. Це визначає отримання потрібного ефекту при єдиному підході до розв'язання проблем зайнятості, особливо в розрахунку на перспективу. Регіональне регулювання зайнятості дозволяє враховувати особливості розвитку регіону і на цій підставі розробляти конкретні цілеспрямовані заходи щодо створення умов зайнятості в залежності від форм власності, розмірів підприємств та ін. Заходи державної політики зайнятості слід зосереджувати не лише на територіальному рівні реалізації, необхідно враховувати і галузевий рівень. Тобто в їх здійсненні повинна брати участь не лише державна служба зайнятості, а й передбачатись активність галузевих міністерств, підприємств та

організацій різних форм власності.

Проектом Державної програми зайнятості населення на 2005—2008 рр. передбачено покращення ситуації на ринку праці. Державна політика зайнятості в цей період включає ряд ефективних заходів, серед яких є наступні: підтримка регіонів з несприятливою ситуацією на ринку праці; збереження ефективно функціонуючих і створення нових робочих місць; підвищення якості робочої сили та професійно-кваліфікаційної збалансованості попиту та пропонування робочої сили; посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості; детінізація відносин у сфері зайнятості; створення умов для самостійної зайнятості населення і розвитку підприємницької ініціативи та ін.

Регіональна політика зайнятості молоді базується як на державних програмних документах, так і на власних програмах, які враховують специфіку ринку. Програми зайнятості населення Запорізької області складалися на кожний рік і слугували стрижневим документом у справах розв'язання проблем зайнятості в регіоні. Всі інші суб'єкти, які втілювали ці задачі в житті, розробляли свої програмні документи, але вони базувалися на щорічних програмах зайнятості [4].

Детальний аналіз регіональних основних напрямів та програм зайнятості показує, що значна частка завдань та заходів стосувалася зайнятості молоді.

Основними напрямками 2006 року щодо політики молодіжної зайнятості передбачалося:

— збільшення обсягів фінансування соціальних програм і заходів стосовно молоді;

— забезпечення виконання плану реалізації програми "Сільська мо-

лодь" стосовно її працевлаштування;

— забезпечення державних гарантій щодо надання першого робочого місця випускникам шкіл, ПТНЗ;

— забезпечення першочергової професійної підготовки та наступного працевлаштування незайнятої молоді, яка шукає роботу вперше;

— створення молодіжних центрів праці у чотирьох містах;

— створення молодіжного бізнес-центру;

— надання профорієнтаційних послуг випускникам загальноосвітніх шкіл;

— залучення молоді до громадських робіт, створення учнівських та студентських трудових загонів і умов для їх діяльності;

— ставилося завдання бронювання 1389 робочих місць для працевлаштування різних категорій молоді.

Реалізація політики зайнятості молоді в регіоні найбільш наглядно проявляється в конкретних справах. Тому розглянемо рівень виконання програм і заходів окремими суб'єктами, що здійснюють дану політику. За чотири роки виконання річних програм зайнятості ефективність діяльності всіх задіяних підрозділів з року в рік зростала. Програмою зайнятості населення в області на 2004 р. передбачено виконання 47 заходів. Детальний аналіз її виконання показав, що виконувались практично всі заходи. Переважна більшість пунктів Програми реалізована на високому рівні і в передбачені терміни виконання.

Значна частина молоді відноситься до складу громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці. Аналіз виконання програми зайнятості показує, що бронювання робочих місць на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності для таких осіб виконано на 101,0 відсоток.

Крім сказаного, слід відмітити, що службами зайнятості недостатньо глибоко аналізується стан працевлаштування випускників навчальних закладів. В окремих районах спостерігається недовиконання завдань щодо створення робочих місць. У трьох районах — Вільшанському, Долинському, Ульяновському — місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не виділили кошти на організацію громадських робіт.

Окремою ланкою в реалізації політики зайнятості молоді виступає управління у справах сім'ї та молоді облдержадміністрації, яке здійснює відразу дві програми — Програму зайнятості населення області та підрозділи "Сприяння вирішенню проблем зайнятості молоді", "Підтримка підприємницької активності молоді" та "Підтримка студентської ініціативи і сприяння соціальному становленню учнівської та студентської молоді" державної політики

стосовно сім'ї та молоді. В даній системі реалізувались всі питання, внесені до відповідних програм.

З метою створення сприятливих умов для розвитку підприємництва серед молоді, реалізації її підприємницького потенціалу був проведений регіональний тур Всеукраїнського конкурсу "Бізнес-планів" підприємницької діяльності серед молоді. Крім того, проведено семінар-нараду "Розвиток молодіжного підприємництва в області" та прес-конференцію з питання проведення регіонального етапу другого Всеукраїнського конкурсу "Молодий підприємець року".

Основною проблемою в даному напрямі роботи є недостатній розвиток мережі молодіжних центрів праці, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, молодіжних центрів. Аналіз також показав, що відділами у справах сім'ї та молоді райдержадміністрацій, міськвиконкомів проводиться недостатня робота по залученню коштів на організацію сезонних та громадських робіт для учнівської та студентської молоді.

За період ринкової трансформації економіки області виник значний дисбаланс між чисельністю незайнятого населення та кількістю робочих місць, який не ліквідовано і до нинішнього часу.

Кількісний дисбаланс поглиблювався низькими якісними характеристиками значної кількості вільних робочих місць, що визначалось низьким рівнем заробітної плати, несвоєчасною її виплатою або ж виплатою у вигляді натуроплати, важкими умовами праці, транспортною недоступністю, відсутністю житла та ін. Створювані нові робочі місця в галузях економіки також відрізнялися низькою ефективністю внаслідок відсутності коштів, важкого стану підприємств. Значна частина робочих місць, що зорієнтовані на самозайнятність, також не відповідали високому рівню, оскільки такі робочі місця створювалися в основному за умов незначних грошових допомог по безробіттю [3].

Реформування сільського господарства фактично призвело до ліквідації робочих місць в агропромислому комплексі, необґрунтованих масових звільнень працівників. За час реформування було ліквідовано 80 тис. робочих місць, що складало дещо більше 50% загальної кількості, оскільки чисельність працюючих в галузях АПК становила 78 тис. осіб.

Розвиток малих фермерських господарств та господарств населення переважно був зв'язаний з використанням ручної праці, а самі господарства відрізнялись низькою ефективністю. Робочі місця, що створювалися за рахунок дотацій роботодавцям з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, також не могли відрізнитись великою ефективністю в даних умовах. Отже, заходи

Програми зайнятості населення в регіоні стосовно створюваних робочих місць не повністю відповідали потребам ринку праці. Регіональна політика зайнятості, у тому числі і молоді, в значній мірі обумовлюється загальною стратегією розвитку регіону.

До 2010 р. передбачалось здійснити структурну перебудову економіки області, пріоритетними напрямками якої у промисловості визначено:

- розвиток сільськогосподарського машинобудування;

- технічне переозброєння і нарощування потужностей у переробній промисловості, забезпечення комплексної переробки сільськогосподарської продукції;

- розвиток чорної та кольорової металургії;

- освоєння виробництва нових та нарощування випуску непродовольчих товарів на підприємствах легкої, деревообробної промисловості та машинобудування;

- реконструкція паливної промисловості;

- створення потужностей для виробництва та реалізації синтетичного бензину;

- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій;

- удосконалення видобутку нафти та освоєння нових родовищ корисних копалин, створення видобувної промисловості;

- реорганізація і технічне переозброєння промисловості будівельних матеріалів.

Оцінюючи регіональну політику зайнятості молоді в цілому, можна відмітити, що в області здійснювалася значна кількість заходів, приклади яких значні зусилля для підвищення рівня працевлаштування молоді. В той же час проблема молодіжної зайнятості остаточно не вирішена. Найбільшою перешкодою цьому є те, що не планувалися і не здійснювалися заходи, спрямовані на реалізацію основних стратегічних завдань розвитку регіону. Реалізація цих завдань привела б до збільшення кількості прогресивних робочих місць в регіоні та підвищення рівня зайнятості молоді. Такі заходи дозволили б ліквідувати ряд існуючих на ринку праці проблем, зв'язаних з досягненням збалансованості попиту і пропозиції робочої сили, недостатніми темпами створення робочих місць у сферах економічної діяльності, неефективністю використання робочої сили, низькою мотивацією до праці, нелегальною зайнятістю та нелегальними трудовими міграціями, працевлаштуванням неконкурентоспроможних на ринку праці верств населення.

Основними причинами, що призвели до ускладнення стану на ринку праці в регіоні і, зокрема, неефективного використання робочої сили молоді, є відсутність власних коштів на підприємствах, обмеженість кредит-

них ресурсів та інвестицій, обмеженість бюджетних коштів держави. Однак чи не найголовнішою причиною складного стану з зайнятістю молоді є призупинка або повна ліквідація окремих підприємств і галузей промисловості в області. Важливе значення мало і те, що у свій час не було реалізовано державних заходів щодо політики зайнятості молоді регіону, коли тут склалася надзвичайно складна ситуація. Певний негативний вплив на зайнятість молоді здійснював і факт відсутності в регіоні мережі молодіжних центрів праці. Слід відмітити також недостатнє використання сучасних гнучких форм зайнятості молоді та впровадження нових технологій у роботу центрів зайнятості [2].

Проведений аналіз свідчить, що регіональна політика зайнятості молоді потребує удосконалення з метою підвищення її дієвості та результативності. Визначення напрямів її удосконалення має здійснюватись на основі вивчення та впровадження позитивного досвіду розвинених країн, основних напрямів молодіжної політики міжнародних організацій (ООН, МОП та інших), виконання державних нормативних документів щодо регулювання ринку праці та молодіжної зайнятості.

Нині міжнародною спільнотою напрацьовано значний досвід у сфері забезпечення молодіжної зайнятості, розроблені та реалізуються декілька міжнародних молодіжних програм: "Міжнародна програма дій щодо молоді до 2000 р. і далі" (розроблена ООН у 1995 р.); "Молодь та цілі розвитку тисячоліття: вимоги та можливості їх виконання" (ООН, 2000 р.); "Оглядова програма обміну досвідом між колегами" (ЄС, 1999 р.).

Значний досвід здійснення активної політики щодо забезпечення зайнятості молоді має Німеччина, Франція, Греція, Люксембург, який слід вивчити та використати в практиці формування як державної, так і регіональної політики зайнятості молоді України.

Нині в Україні удосконалюється законодавча база формування політики зайнятості населення, в тому числі і молоді. В кінці 2003 р. була затверджена "Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004—2008 рр.". Серед її завдань передбачається підвищення ефективної державної молодіжної політики на регіональному рівні. Програма охоплює всі сфери життєдіяльності молоді шляхом реалізації наступних напрямів: створення умов для доступності якісної освіти, сприяння творчому і інтелектуальному розвитку; забезпечення зайнятості та розвитку підприємницької діяльності; формування здорового способу життя; підготовка до сімейного життя та підтримка молодих сімей; сприяння вихованню патріотизму, розвитку

духовності, моральності, організації змістовного дозвілля, формування поваги до закону та запобігання негативним явищам; розвиток громадської активності; залучення до роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування; інтеграція до світової та європейської молодіжної спільноти; формування інформаційного простору для реалізації державної молодіжної політики; забезпечення реалізації прав молоді з особливими потребами; удосконалення нормативно-правової бази, державної регуляторної політики у молодіжній сфері. В липні 2005 р. вийшов Указ Президента України "Про вдосконалення державного регулювання у сфері зайнятості населення на ринку праці в Україні". Ці нормативні документи мають бути покладені в основу всієї роботи щодо удосконалення регіональної політики зайнятості молоді.

Ми пропонуємо такі шляхи удосконалення регіональної молодіжної політики зайнятості за основними напрямками [1]:

Забезпечення ефективного функціонування діючих та створених нових робочих місць:

— забезпечення розвитку економіки регіону, удосконалення її структури, освоєння перспективних напрямів економічної діяльності;

— динамічне впровадження інноваційних процесів;

— проведення паспортизації робочих місць з метою оцінки їх технічного стану, умов праці та рівня їх привабливості для сучасних працівників, в тому числі і для молоді;

— підвищення якості наявних робочих місць з метою забезпечення гідних умов праці шляхом їх модернізації, реконструкції, підвищення рівня безпечності;

— створення нових робочих місць переважно для висококваліфікованої робочої сили з привабливою оплатою та умовами праці;

— впровадження моніторингу робочих місць;

— надання пільг роботодавцям щодо створення робочих місць для молоді;

— надання фінансової та організаційної підтримки молоді для організації підприємницької діяльності;

— розширення практики використання гнучких і нетрадиційних форм зайнятості працівників;

— забезпечення молоді першим робочим місцем у відповідності з нормами чинного законодавства.

Забезпечення формування робочої сили молоді, яка би кількісно та якісно відповідала сучасним вимогам ринку праці:

— запровадження маркетингового дослідження ринку праці та визначення потреби економіки регіону у робочій силі певної кваліфікації та спеціальностей;

— вивчення попиту населення на освітні послуги ПТНЗ, вищих навчальних закладів всіх рівнів акредитації в розрізі спеціальностей та професій;

— удосконалення системи професійної орієнтації молоді у відповідності до потреб кадрового забезпечення регіону;

— формування щорічного розгорнутого державного замовлення на підготовку кадрів за певними спеціальностями та кваліфікаційними рівнями;

— суттєве підвищення якості професійного навчання шляхом модернізації матеріально-технічної бази освітніх закладів, їх комп'ютеризації, впровадження нових освітніх технологій, посилення зацікавленості та відповідальності професорсько-викладацького складу навчальних закладів у підвищенні якості навчання;

— посилення практичної підготовки в ПТНЗ та вищих навчальних закладах;

— забезпечення тісної взаємодії навчальних закладів, роботодавців та центрів зайнятості при визначенні напрямків та обсягів підготовки кадрів, формуванні навчальних програм; — забезпечення активної участі роботодавців у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів, посилення їх відповідальності за ефективне використання та розвиток персоналу;

— запровадження щорічного моніторингу підготовки кадрів у області за всіма напрямками, спеціальностями та кваліфікаційними рівнями;

— розширення економічних можливостей для молоді у здобутті вищої освіти шляхом створення рівних та прозорих умов прийому студентів на конкурсній основі на бюджетну форму навчання, надання пільгових кредитів молоді для здобуття вищої освіти.

Удосконалення організаційного механізму функціонування ринку праці та забезпечення працевлаштування молоді:

— удосконалення роботи центрів зайнятості, запровадження єдиних прозорих правил щодо надання послуг населенню на ринку праці, поліпшення їх якості з метою поступового досягнення європейських стандартів;

— формування налагодженої та доступної інформаційної системи щодо стану ринку праці, попиту та пропозиції робочої сили та умов зайнятості;

— формування розгорнутої системи методично-організаційних заходів (молодіжних комітетів, кадрових агентств, бізнес-інкубаторів, консультаційних центрів тощо), які здійснюють на ринку праці роботу з молоддю;

— розробка та реалізація цільових програм у сфері молодіжної зайнятості;

— удосконалення взаємодії та координації роботи всіх суб'єктів моло-

діжної політики на ринку праці з метою забезпечення повної та ефективною зайнятості молоді регіону;

— вивчення позитивного досвіду у сфері молодіжної зайнятості зарубіжних країн та інших регіонів України та запровадження його в області;

— запровадження наукових досліджень молодіжного ринку праці та перспектив його розвитку з метою підвищення наукової обґрунтованості молодіжної політики зайнятості;

— розробка довгострокової стратегії молодіжної політики на ринку праці, відповідних їй програм та заходів;

— розробка пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства щодо зайнятості молоді на основі прийняття норм міжнародних трудових стандартів та з урахуванням стратегічних потреб формування якісної робочої сили та ефективною зайнятості в Україні та її регіонах.

ВИСНОВКИ

Виконання завдань зайнятості молоді здійснюється не в повному обсязі. Не бронюється і не створюється достатня кількість робочих місць для соціально уразливих груп молоді (сиріт, інвалідів), не забезпечується працевлаштування випускників ПТНЗ і вищих навчальних закладів. Утримується на високому рівні дисбаланс між чисельністю незайнятої молоді та пропозицією робочих місць, що обумовлює безробіття молоді. Наявність значної частини низькоефективних та малопривабливих робочих місць не стимулює зайнятості молоді. Отже, регіональна політика зайнятості молоді потребує удосконалення. Визначені наступні шляхи удосконалення регіональної політики зайнятості молоді: забезпечення ефективного функціонування діючих та створення нових робочих місць; забезпечення формування робочої сили молоді, яка би кількісно і якісно відповідала сучасним вимогам ринку праці; удосконалення організаційного механізму функціонування ринку праці та забезпечення працевлаштування молоді.

Література:

1. Абашина О.В., Миценко І.М., Стежко Н.В. Вирішення проблем зайнятості молоді. — Кіровоград: Вид-во КНТУ, 2005. — 40 с.
2. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. — К.: Наук. думка, 2003. — 236 с.
3. Діденко Я. Формування ефективною державної політики зайнятості в Україні // Україна: аспекти праці. — 2002. — № 2. — С. 3—7.
4. Пітюлич М.І., Мікловда В.П. Формування економічного механізму регулювання зайнятості в умовах становлення ринкових відносин. — Ужгород: Карпати, 1994.